

Kemail SHAQIRI

NDIKIMI I DEMONSTRATAVE TË VITIT 1981 NË STRUKTURAT USHTARAKE TË OFICERËVE SHQIPTARË

Trajtimi shkencor i demonstratave nuk është vetëm një trajtim mekanik apo empirik për të treguar pakënaqësinë e dikujt ndaj dikujt tjetër ose palës i cila krijon premisa të pakënaqësisë për një palë tjetër. Kuptimi i fjalës demonstrata, nuk i takon vetëm përformancës së pakënaqësisë dhe eksperimentimit të dhunës por, edhe për ta gëzuar apo lumturuar dikë tjetër dhe në forma të ndryshme. Në sistemin komunist të ish Jugosllavisë, pikërisht ky sinonim që ka që në tipik për ta kundërshtuar dhunë dhe persekutimet e burgosjet e veprimtarëve shqiptarë vetëm që kanë kërkuar një dhe jo vetëm, të drejtë që popullit shqiptar e në veçanti atij të Kosovës ti njihet e drejta për barazi, liri dhe pavarësi, ka shkaktuar pakënaqësi dhe, për pasojë të atyre pakënaqësive janë krijuar rrethanat që, populli i Kosovës dhe jo vetëm, ta ngrisin zërin përgjatë gjitha fazave kohore që janë ballafaquar me një sistem të egër të sundimit mbi shqiptarët dhe ndaj shqiptarëve të Kosovës. Duke iu referuar dhe qasur kësaj çështje nga aspekti shkencor, atëherë do marrim përgjigjen shkencore se çfarë kuptimi ka fenomeni që vlerësohet si mjet përmanent në mbarë globin dhe domethënës për njerëzimin, në realizimin e të drejtave themelore të tyre bazuar në Konventa ndërkombëtare.

Nocioni «demonstrata» në kuptimin etimologjik dhe origjina e fjalës, na drejton kah gjuha latine dhe rrjedh nga fjala latine

«Demonstratito», shprehje e cila përbëhet nga disa elemente: prefiksi «de-», i cili përdoret për domethënien e ndarjes.

Folja «monstrare», që mundë të kuptohet si «tregoj».

Sufiksi «-cion», i cili përdoret si tregues apo indikator i veprimit dhe efikasitetit të tij.

Në fushën filozofike, termini për të cilin po flasim, përdoret për disa domethënie dhe me një frekuencë. Konkretisht përdoret për të shënuar tri aspekte si në vijim:

Vërtetësia e çfarëdo teorie apo edhe të një principi të caktuar, duke zbatuar një mori eksperimentesh apo argumenteve të caktuara që supozohen të vërteta.

Fundi i asaj që do të ishte veprim deduktiv. Dëshmia e diçka që është konkrete.

Me këtë rast zbatohet diçka që, mbi këtë bazë veprohet për diçka çka haptazi supozohet me të drejtat universale. Pra, «demonstrata» donë të thotë: Manifestim masiv i pakënaqësisë ndaj dikujt apo një situatë, ekspozim e diçkaje, lëvizjet ushtarake, sikur të flotës apo forcave ajrore për mashtrim të armikut, veprim i karakterit kërcënues të një shteti ndaj një shteti tjetër.

Këndvështrim historik

Vështruar historikisht dhe, nëpër faza të ndryshme të ngjarjeve historike, Kombi shqiptar, e në veçanti populli i Kosovës, ka përjetuar pushtete dhe sundime nga të cilat është trajtuar si popull i shtresës së ulët dhe pa dinjitet, është dhunuar, persekutuar, burgosur, vrarë e pushkatuar deri në përmasa të shfarosjes apo gjenocidit të qëllimshëm. Pa hyrë në analiza të historisë e të historianëve të pushtetit dhe robërisë otomane për plotë pesëqind vite, me pasoja të pa riparueshme për qenien shqiptare. Vuajtjet dhe robëria kanë që në dy elemente jetike që populli shqiptar e ka përjetuar por mbijetuar por, edhe jetuar në rrethana të tilla. Ndërgjegjja e lartë e atdhetarëve dhe

intelektualëve të asaj kohe, asnjëherë nuk u fikë e as u pajtua më me sundime të tilla.

Populli Shqiptar e në veçanti ai i Kosovës jashtë Shqipërisë etnike i vuante pasojat e politikë bërjes se atëhershme të fuqive të mëdha, sikur se të Konferencës së Londrës dhe të Berlinit me pajtimin e të cilave u copëtuan trojet tona etnike duke krijuar një krijesë artificiale Jugosllavinë e që më pastaj në vitet e 90-ta të shekullit të kaluar u rrënuar sikur mos të kishte ekzistuar dhe krejt kjo ndodhi për shkaqe hegjemoniste të politikës serbosllave. Kombi shqiptar e në veçanti populli i Kosovës, për lirinë dhe pavarësinë e tyre u rreshtuan krah për krah me forcat ushtarake të regjimit të atëhershëm duke qenë të bindur se e drejta është në anën tonë dhe se një ditë do të fitohet pavarësia e premtuar por, ajo nuk ndodhi sepse ishin të mashtruar dhe të manipuluar e të shantazhuar duke dhënë premtime se për angazhim në çlirimin e Jugosllavisë, ata, do të shpërblehen. Premtimi i udhëheqësve të luftës sikur Titoja për të krijuar dhe fituar pavarësinë dhe Republikën e shtatë, ishte kjo një mashtrim dhe gënjeshtëri e plotë e asnjë kohe. Kjo nuk ndodhi por, ndodhi një ngjarje që gjatë v. 1945, tronditi botën demokratike e civilizuese. Masakra e Tivarit ku u pushkatuan pas çarmatimit me qindra ushtarë çlirimtar shqiptar vetëm pse ishin luftëtarë shqiptarë.

Brez pas brezi, historia e përcolli këtë ngjarje por, dhe shumë ngjarje tjera të rënda për popullin e Kosovës. Karshi edhe një gjendja të rëndë socio-ekonomike të popullit të Kosovës, pa pasur mundësi e kushte që të sigurohet një ekzistencë për të jetuar sikur popujt tjerë të privilegjuar, për shqiptaret dhe ndaj shqiptareve u ushtronte dhuna nga pushteti duke i përndjekur për dorëzimin e armëve, krahas kësaj edhe dëbimi për në Turqi, veprime këto të pa kapshme për mendjen e njeriut. Në situata të tilla të krijuara dhe rrethana të jashtëzakonshme të ushtrimit të dhunës ndaj popullatës shqiptare e në veçanti veprimtarëve të çështjes duke i burgosur nëpër kazamatet më të njohura e burgje të rënda, humbjen e tyre, dëbimit jashtë vendit me çka u krijonin rrethana të pa mundura për të qëndruar në vendlindje, ata mësyn vendet armike të sistemeve të mëhershme, dhe kjo merrte

përmasa shqetësuese deri në gjenocidin e qëllimshëm. Karshi kësaj situatë tepër të rënduar mendimtarët, atdhetarët e devotshëm dhe veprimtarët e kauzës gjithandej Kosovës dhe trojeve tjera etnike nga Maqedonia, Mali i Zi e vende tjera, për çka nuk pushuan kurrë angazhimin e tyre deri në flijim, ngriten zërin e tyre me 6 Tetor 1968 për ta ngritur edhe Kosova flamurin kombëtar si e drejtë e pa tjetërsuar e jona që s'ishim të ndarë prej pas luftës së dytë botërore. Me këtë u vu në dijeni sistemi jugosllav që ti ndaloj padrejtësitë që i bëheshin popullit të Kosovës. Që t'i ndalon persekutimet e burgosjet e personaliteteve tona të popullit të Kosovës e më gjerë, sepse ata po kërkonin vetëm të drejtat e tyre për çka edhe kishin luftuar por që, ju takonte edhe pavarësia dhe të jenë të lirë të vendosin për fatin e vet, duke u barazuar kështu me popujt tjerë që jetonin në atë bashkësi artificiale. Shumë figura të kësaj kohe u sakrifikuan për qëllimet e tyre. Aziz Zhilivoda, Hysen Tërpeza, Metush Krasniqi, Fazli Greiçevci, ideatori i unitetit profesor Ukshin Hoti, i cili për qëndrimet e tija disa herë u burgos nga regjimi serbosllav dhe herën e fundit në burgun e Dubravës në Kosovë, nga i cili doli por, për fatin e tij kurrë nuk u bë asgjë e njohur dhe llogaritet si i zhdukur, Adem Demaçi i burgosur me 28 vite burgim i cili ishte dhe mbetet ikona e kombit tonë. Janë edhe shumë të tjerë, lista e të cilëve është shumë e gjatë dhe, për të cilët janë të shkruara edhe shumë libra, të cilat lexuesi i ka në dispozicion në bibliotekat tona.

As sakrifica e atdhetarëve, burrave dhe grave veprimtare të historisë, nuk mundë t'i bindi sistemi i asaj kohe se, në Kosovë dhe troje tjera të populluara me shqiptar duhet të ndërroj qasja në kuptimin e të drejtave të tyre elementare mbi Deklaratën Universale për të drejtat e njeriut deri të vetëvendosja, gjë që nuk ishte qëllimi i shqiptarëve për ndonjë shkëputje nga ish Jugosllavia por, ajo veç sa u irritua me sjellje nënçmuese ndaj popullatës shqiptare si shumicë në Kosovë duke qenë e përcjellë më arrestime, burgosje, përndjekje të veprimtarëve të shumtë siç ishin në këtë rast edhe vëllezërit Jusuf e Bardhosh Gërvalla e Kadri Zeka, të cilët më pastaj edhe u likuiduan në Gjermani. Por nuk ishin vetëm këta të vrarë por, drama dhe

përndjekja vazhdonte si brenda njashu edhe jashtë Kosovës sikur se ishte vrasja e Enver Hadrit por edhe shumë veprimtarëve tjerë. Në kuptimin e pavarësisë dhe respektimin e të drejtave elementare të njeriut lëre që nuk u respektuan ato por, edhe u shkelen në mënyrën ma çnjerëzore duke e shtuar tryshninë dhe maltretimet që sistemi i bënte ndaj personave të caktuar në Kosovë e më gjerë. Këto padrejtësi dhe veprime tjera dhunuese e të kundërligjshme ndaj popullit dhe institucioneve të Kosovës u bë e pa qëndrueshme për shumë njerëz dhe grupe të ndryshme të shoqërisë sonë të asaj kohe. Pra, kjo dhunë sistematike prodhojë edhe kriza jo vetëm individëve të caktuar, kriza familjare por edhe të vete shoqërisë, duke prodhuar po ashtu edhe pakënaqësi dhe revolta në të gjitha drejtimit sikur se tek intelektualët dhe të shtresat tjera por në veçanti tek masa studentore në Kosovë. Për shkak të një situate të tillë rinia studentore edhe, duke mos pasur rrugëdalje tjetër u ngriten në demonstratë më 11 Mars 1981. Kërkesat fillestare ishin që:

1. Kosovës t'i njihet statusi i Republikës sikur se ishin edhe 6 republikat tjera,

2. Që Kosova të trajtohet si njësi federale e barabartë me resurset natyrore që i posedon dhe që ajo ti shfrytëzon këto resurse,

3. Që të ndalet diskriminimi ndaj popullit shqiptar në të gjitha fushat, duke i respektuar të drejtat themelore sipas Konventave ndërkombëtare,

Ishin edhe një mori kërkesash të arsyeshme por, të gjitha ato hasen në vesh të shurdhet nga qendrat e vendosjes së Jugosllavisë së atëhershme dhe udhëheqjes së saj, kinse në emër të vllaznim bashkimit, dhe në rrethana ku nuk kishte demokraci por sistem një partiak apo komunizmi.

Të gjitha këto kërkesa dhe mos realizimi i tyre shkaktuan revoltë në masën e popullit, sidomos tek rinia studentore dhe, vazhduan me aktivitetet e tyre deri në përmbushjen e kërkesave, gjë që nuk ndodhi, duke qenë të bindur se pavarësia dhe liria nuk arrihet vetëm me fjalë e parulla për Kosovën Republikë por, të vetëdijshëm që duhet të ngjeshën edhe armët çka në fazën e mëvonshme edhe

ndodhi duke që në një situatë e tillë e imponuar nga pushteti fashistoid i Serbisë nën udhëheqjen e krye kriminelit Slobodan Millosheviq.

Pra, pakënaqësitë dhe dhuna sistematike nga ana e Serbisë prodhoj një efekt negativ për të vazhduar situata në kushte të tilla dhe, populli mos të ndërmarrë diçka me gjithë rrezikshmërinë që mbretëronte në të gjitha sferat e jetës, sikur në arsim, shëndetësi, ushtri, polici pra, një ngulfatje totale në të gjitha institucionet në Kosovë, ato që kishin mbetur edhe ashtu të brishta e të pa sigurta duke vendosur edhe gjendjen e jashtëzakonshme me masa të rrepta policore e ushtarake.

Durimit një herë i vjen fundi. Veprimtarët sikur se në atdhe edhe ata në mërgim, nuk ndalonin se vepruari për idealin e tyre dhe çlirimin nga okupimi dhe pushtuesi i kamotshëm.

Nga viti 1981 e deri me 1998, pra, një fazë jo e shkurtë, duke u detyruar që ta lënë atdheun e tyre dhe të mësyjnë mërgimin detyrimisht vetëm për të u shpëtuar armikut i cili çdo ditë i mbushte burgjet me shqiptarë për veprimet e tyre siç i quanin ata «irredentist e separatist». Por, kjo nuk ishte e vërteta për, faktin se neve kërkonim vetëm që të jemi të barabartë me Republikat tjera dhe që resurset natyrore që i kishte Kosova mos të tjetërsohen nga okupuesi i vendit. Pasi që kjo nuk dha rezultate atëherë, pasuan demonstratat e viti 1981 të popullatës shumicë në Kosovë e më pastaj edhe lufta e armatosur, për faktin që lufta ishte imperativ i kohës.

Demonstratat e vitit 1981 dhe ndikimi në strukturat e ushtarëve dhe oficerëve shqiptarë

Pranvera e vitit 1981 ishte një ndër stinët në shikim të parë më problematike por, ishte pranvera e cila sjelli lajmin shpresëdhënës për popullin e Kosovës. Ishte pra, organizimi i demonstratave studentore, të cilat e zgjuan ndërgjegjen shqiptare gjithandej Kosovës e më gjerë për ndryshimin e gjendjes që mbretëronte me dekada në Kosovë në lidhje me situatën e instaluar në vendin tonë e më gjerë që mbretëronte në lidhje me të drejtat elementare të njeriut por, jo vetëm

por edhe me të drejtat juridiko-shtetërore, ekonomike, arsimore, sociale, të sigurisë dhe fushave tjera që cenonte çdo fushëveprimtari shqiptare dhe të qenurit shqiptar. Kjo, për arsye të instalimit të një regjimi jo demokratik, jo njerëzor mbështetur në diskriminim absolut të popullit shqiptar të Kosovës por, edhe më gjerë në të gjitha trojet etnike që ishin në kuadër të ish Jugosllavisë së atëhershme. Ani pse, ky ishte vetëm fillimi i një çështjeje të pa zgjidhur dhe e mohuar për pavarësinë e popullit me vite e dekada të kahershme. Pa dyshim që kjo ngjarje historike për Kosovën dhe popullin e sajë nxjerri në sipërfaqe shumë gjëra e fenomene të padrejtësisë dhe dhunës mbi popullin e Kosovës, situatë e tillë pati ndikim të tërthortë edhe në strukturat e ushtrisë dhe oficerëve shqiptar në shërbim të ish armatës Jugosllave, të cilët ishin të frymëzuar nga intelektual të kohës e profesor atdhetar nga bankat e shkollave të hershme e në veçanti ligjëruesve të lëndës Mbrojtja dhe siguria. Është më vlerë të theksoj, që nga shkolla e mesme profesorin nga kjo fushë Hajzer Seferi i Prekazit që na inspiroi me të drejtë që të përcaktohem për këtë profesion si diçka që është në të mirë të Kosovës dhe të ardhmes së saj, për faktin se prof. Hajzeri kishte dijen, përvojën dhe qëndrimin e tij si, një prej oficerëve të komponentës rezervë që ua dinte vlerën e domethënien e një oficeri e sidomos me nivelin e Akademisë Ushtarake.

Vitet e 70-ta e dhe ato në vijim të shekullit të njëzet ishin vite, kur vetëdija dhe interesi i Kosovës ishte që të fillojë krahas Universitetit edhe me edukimin ushtarak të shqiptarëve në ish Jugosllavi me qëllim që edhe Kosova të ketë kuadro të edukuara edhe në rrafshin ushtarak, gjë që filloj për së mbari duke ndërprerë diskriminimin ndaj të rinjve shqiptarë të cilit e dëshironin një profesion të tillë, duke që në gjithnjë të vetëdijshëm për nevojën e kuadrove të tilla për Kosovën. Për ilustrim do e përmendim vetëm vitin 1978, ku sipas informacioneve të përpunuara vetëm në Akademinë Ushtarake të Forcave Tokësore në Beograd-Sarajevë u diplomuan 25 oficerë të gjinive të ndryshme të kësaj gjenerate. Marrë në tërësi edhe nga Akademitë tjera sikur ajo e Aviacionit dhe Marinës luftarake, ky numër është dy fish më i lartë.

Numri i oficerëve nëpër vite 1970 deri me 1990 në të gjitha drejtimet ushtarake, gjinive dhe komponentëve e tejkalon shifrën e përgjithshme prej 700, oficerëve madhor të karrierës, gjeneral¹²⁸, oficerëve të lartë¹²⁹, grada major, nënkolonel dhe kolonel, oficerëve, nëntoger-kapiten i klasit të parë dhe nënoficerëve, rreshter deri në aspirant.

Këtij numri karshi personelit aktiv duhet shtuar edhe një numër prej 20.000 oficerë e nënoficerë të komponentit rezervë në Kosovë, që ishte një forcë e cila sipas vlerësimeve të organeve ushtarake dhe shërbimeve të sigurisë jugosllave, kundërshtarëve dhe armikut nuk i konvenonte. Patjetër duhet të themi se në kuadër të ish APJ-së, numri i ushtarëve shqiptar nëpër njësi ushtarake gjithandej Jugosllavisë ishte 40% nga numri i përgjithshëm. Edhe kjo ishte një situatë e cila strukturat udhëheqëse ushtarake por edhe ato shtetërore nuk i bënte të ndihën komod karshi kuadrove dhe numrit të ushtarëve shqiptar, e që pas ngjarjeve të v. 1981 e vlerësonin si kërcenim dhe rrezik për sigurinë dhe rendin kushtetues të ish Jugosllavisë.

Viti 1981, zbardhi edhe aktivitetet e shërbimeve sekrete të të gjitha llojeve e në veçanti atyre të zbulimit e kundër zbulimit ushtarak për një «përkujdesje» të shtuar ndaj kuadrove ushtarake sikur ndaj oficerëve njashtu edhe ushtarëve shqiptarë kudo që ata shërbenin. Këto shërbime ishin të ndërlidhura ngushtë me shërbimet sekrete civile dhe të sigurisë, duke filluar nga nivelet komunale të sektorit të mbrojtjes, si dhe duke dërguar informacione të klasifikuara për ushtarët shqiptarë e që, neve nuk kishim qasje në dokumente të tilla. Pra, ushtarët shqiptarë ishin të përcjellë me dokumente nga bazat e tyre dhe me informacione të bollshme, e në veçanti ata ushtarë të cilët

¹²⁸Oficerët madhor, gjeneralët e njohur që neve kemi informacione ishin sin ë vijim: Ethem Reçica, Ramiz Avdyli, Fadil Quranolli, Ali Muhaxheri, Ismet Krasniqi, Ibrahim Ibrahim (Maqedoni).

¹²⁹Oficer të lartë, Tomë Berisha, Ramadan Qehaja, Shukri Galani, Zaim Berisha, Ahmet Krasniqi, Ali Aliu, Halit Xoxa, Bashkim Përgjegjaj, Xhemajl Bejta, Ismajl Maliqi, Tahir Zemaj, Rrahim Ademi, Shefket Ismajli.

eventualisht kishin qenë të përfshirë në aktivitete të ndryshme siç i quanin në atë kohë kontrarevolucionare, irredentiste e separatiste.

Kjo u transformua në një model të posaçëm për përndjekjen e ushtarëve por edhe oficerëve shqiptarë ku do që ata shërbenin. Synimi i këtyre shërbimeve ishte që për ta justifikuar punën dhe veprimet e tyre, përdornin çdo mjet dhe metodë për të dënuar sa ma shumë ushtarë e oficerë kinse, ata ishin të organizuar që edhe me forcë ta rrënonin rendin kushtetues të Jugosllavisë.

Ky kurs i veprimit dhe, vlerësimi i tyre doli që nuk ishte i saktë, për faktin se neve as që kishim forca e as organizim të tillë në një ushtri aq e organizuar dhe për nga fuqia ishte e katërta në Evropë, dhe kjo na bën edhe tani me kuptuar se qëllimi ishte diku tjetër, në realitet për të ngulfatur pjesën më vitale të popullit të Kosovës, rininë e Kosovës që shërbenin në armatë dhe inteligjencën profesionale ushtarake shqiptare karshi organizimeve studentore që kërkonin të drejtat legjitime të tyre për drejtësi juridike, barazi dhe siguri në trojet e tyre dhe institucionet që ishin tanimë të suspenduara nga sistemi i atëhershëm. Në ish APJ, kuadrot shqiptare ishin të përfshira në shkollim nga të gjitha Komponentet dhe gjinitë ekzistuese në strukturën ushtarake,¹³⁰ ky ishte një model i shkollimit që neve shqiptarëve na konvenonte dhe, ishte në favorin tonë që të kemi kuadro heterogjene duke menduar së një ditë, ashtu siç edhe ndodhi, do t'i duhen vendit e më pastaj edhe Ushtrisë sonë Çlirimtare-UÇK.¹³¹

¹³⁰ Numri më i madh te kuadrove profesionale ishin nga drejtimi i Këmbësoresë, gjinia ushtarake më e nevojshme për drejtimin e trupave, udhëheqjen dhe komandimin e tyre. Numër të konsideruar kishte edhe nga Artileria tokësore dhe asnjë kundërajrore të të gjitha kalibrave, njësiteve të blinduara apo tankiste, xhenjo, komunikimit dhe ndërlidhjes, mbrojtjes kimike, shkencave teknike dhe armatimit dhe shërbimeve tjera në kuadër te strukturës së shkollimit dhe aftësimit të oficerëve si drejtimi ekonomik, gjeodizisë, policisë ushtarake, njësiteve speciale si njësi të vëçanta.

¹³¹ Ne komponentën e aviacionit, kishte edhe pilot të avionëve supersonic, MIG (Ali Aliu) dhe Jastreb (Shaban Shkreli, Besnik Sadriu, Avni Kastrati), por, që ishin të shoqëruar me inxhenjer shqiptar të aviacionit dhe një pjesë jo e vogël teknik të aviacionit, të cilët kishin për detyrë që ta përgatitsnin fluturakën për fluturim. Grupi

Pas ngjarjeve të vitit 1981 dhe në vazhden e presioneve që organet ushtarake të sigurisë bënë për ndjekje mbi ushtarët dhe oficerët shqiptar. Këto organe duke i vëzhguar nga larg dhe mos pasur njohuri se çfarë po bëjnë e veprojnë. Ishim të hendikepuar dhe nuk posedonim asnjë edhe të vetmin informacion. Qëllimi i tyre nuk shihte vetëm të ushtarët që u shantazhonin me metoda që vetëm ata i dinin por, synimi dhe objektivi kryesor ishte tek oficerët shqiptarë për të zbuluar të pa zbuluarën.

Ishim në moshë të re dhe karshi dashurisë ndaj profesionit të zgjedhur, neve posedonim dashuri të zjarrtë për vendlindjet tona dhe Kosovën, që asnjë herë nuk munden të na e shporrin nga zemra dhe shpirti ynë me gjithë metodat që ata aplikonin. Kishim edhe për mision personal që të krijojmë familje sikur se çdo shtresë tjetër të qytetarëve. Brengat tona nuk kishin të sosur për fatin se çka po ndodhë në Kosovë dhe me të e rreth saj. Në anën tjetër të ngrisim familjet tona që pjesa dërmuese e oficerëve kishte përzgjedhur që të kurorëzojnë jetën e tyre me vajza shqiptare. Edhe kjo ishte një prej fokusimeve të shërbimeve sekrete ushtarake e që nuk vlente për oficerët e kombeve tjera.

Kjo na bënte që të jemi karshi shërbimeve të ndryshme jo adekuat edhe ngritjen në detyrë dhe të diskriminuar duke shprehur në forma të ndryshme mos besim tek neve oficerët shqiptar. Pavarësisht nga kjo situatë, oficerët shqiptar tregonin aftësi dhe përkushtim ndaj

më i madh i teknikëve të tillë ishte i koncentruar në Brezhice të Sllovenisë. Derisa qendrat e aftësimit të tyre ishin në Rajllorc, Zarë, Mostar gjë që varej nga drejtimi në kuadër të Komponentës së aviacionit luftarak. Një komponentë tjetër ishte edhe Marina e Luftës, në të cilën ka pasur një numër të konsiderueshëm të kuadrove shqiptare, të cilët kanë shërbyer kryesisht në zonat detare me qendrën kryesore në qytetin kroat Split. Epiqendra e këmbësorisë ishte në Beograd-Sarajevë, Artileria, Zarë, Njësitet tankiste në Banja Llukë, të Xhenjos në Karllovc të Kroacisë, Ndërlidhja/komunikimi në Beograd, Mbrojtja kimike, Krushevc, Ekonomia (Logjistika, drejtimi i Financave, intendanturë), Beograd, Akademia Teknike, Zagreb, qendër.

detyrave dhe shërbimit, gjithnjë duke që në vigjilent në nivelin e duhur. Udhëzimet dhe këshillimet ndaj ushtarëve shqiptarë ishin punë e përditshme për neve, duke treguar kujdes për faktin se fuqia e shërbimeve sekrete ushtarake e në kombinim me ato civile ishin për neve të patejkalueshme. Ndodhnin burgosje, vrasje të ushtarëve shqiptarë që mjerisht u kthenin në arkivole tek familjet e tyre, për derisa numri i tyre në periudhën 1980 -1990 e kalon numrin dy shifror. Po thuajse nuk ka pasur Garnizon i shërbimit që nuk ka ndodhur të paktën një vrasje të ushtarëve shqiptar, e që organet kompetente i paraqitnin në forma të ndryshme të rrejshme, derisa situatë ishte krejt ndryshe. Vetëm në Kazermën time në Zagreb¹³², gjate kësaj periudhe viti '83- '90 janë të vrarë 2 ushtarë, me justifikimin që kanë bërë vetëvrasje e që nuk qëndron. Neve në atë kohë nuk kishim asnjë mundësi e as ndonjë mekanizëm që ti vërtetonim ngjarjet dhe, të reagonim sepse e vinim vetën në rrezik të madh duke u involvuar siç thoshin në punët e tyre. Në vazhdim të situatave dramatike që në atë kohë vazhdonin e sidomos në vitet 1981 e deri 1990 kur edhe filloj shkatërrimi i Jugosllavisë, kanë që në kohëra më të zymta për ushtarët dhe oficerët shqiptarë.

Mbi bazën e përjetimeve nga kjo kohë, me plotë argumente e themi se nuk mund të gjendet edhe një i vetëm oficer i karrierës ushtarake nga shqiptarët që nuk ka që në i trajtuar në mënyra më të vrazhda nga organet e sigurimit ushtarak, kudo që ata kanë shërbyer. Karshi edhe kësaj situatë, oficerët shqiptar pjesa ma e madhe e

¹³² Metodologjia e oficerëve të caktuar të shërbimit por edhe komandantëve të njësiteve ka qenë që duke ofruar favore si psh. për pushime ushtarëve dhe kryerja e detyrave ne terrenin Kosovar, lejimi i daljeve ne qytetet ku kanë shërbyer për të vendosur kontakte me shqiptarë të bizneseve të ndryshme, duke ofruar informacione nga terreni dhe lidhjet e mundshme, qëllimi i krejt këtyre veprimeve ishte që sa më shumë të ketë informacione të organizimit te rrjetit ndër shqiptareve, për t'i zbuluar këto organizime e organizata me veprimtarinë e tyre. Falë këtyre informacioneve organet edhe fitonin mundësinë që të ngrisin aktakuza për njerëz të pafajshëm duke mbledhur informacione të rrejshme për të krijuar alibi për vepra penale, që kishin të bënin siç e quanin ata kontrarevolucion me qëllime irredentiste e separatiste.

pothuajse të gjithë qëndruan burrërisht, me dinjitet, përkushtim ndaj punës dhe në raport me ushtarët shqiptar korrekt, duke i këshilluar dhe ndihmuar që ata mos të bien pre e shantazheve të shërbimeve duke prodhuar edhe hasmëri nder nesh por, ato veprime ishin të pa suksesshme, ani pse nga ana e shërbimeve ishte çdo veprim yni nën kontroll të rreptë duke përdorur metoda më të ndryshme pa zgjedhur mjetet. Vlen ti dallojmë si : vëzhgimi me trupa, incizimet në afërsi përmes informatorëve dhe në distancë edhe kur gjendeshim në pushime me familje, duke shfrytëzuar edhe bashkëpunëtorët dhe rrjetin e shtrirjes së tyre edhe në Kosovë, shantazhi, lajthitja si për ushtar ashtu edhe për oficer, dezinformatat e ndryshme për të vënë në situata të pa kalueshme të stresit deri në situatë anemie apo aplikimit të vetëvrasjeve, gjë që ka ndodhur nga ana e ushtarëve nëpër kazerma të ndryshme sikur ngjarja e ushtarit në Mostar në vitin 1981.

Shërbimet e zbulimit dhe kundër zbulimit ushtarak, nuk kanë hezituuar që në këto hetime, shantazhe e metoda tjera ti përfshijnë edhe oficerët madhor që ishin në numër të vogël. Një trajtim i tillë iu kishte bërë edhe gjeneral Qehajës gjatë ushtrimit të detyrave të ndryshme në karrierë, duke e transferuar pa asnjë nevojë nga një vend në një tjetër të shërbimit. Po ashtu e njëjta, i kishte ndodhur edhe kolonel Ahmet Krasniqit, po të njëjtin fat e pata edhe unë, mu për shkaqe të situatës në Kosovë, sepse transferimet më shërbim nëpër vende të ndryshme ishte qëllimi i tyre për të mbajtur oficer nën kontrollin e rreptë të tyre dhe lidhjet e mundshme që ata mund ti krijonin. Por lidhje e shërbimeve sekrete ushtarake nuk ishte e pa varur nga shërbimet sekrete të shtetit. Ato, skajshmërisht bashkëpunonin mes veti duke i koordinuar veprimet e tyre e në veçanti me organizatat studentore dhe student shqiptar që studionin nëpër vende të ndryshme si në Zagreb, Lubjanë, Sarajevë e gjetiu. Rast më eklatant është burgosja e kombinuar e studentëve dhe disa oficerëve shqiptar në Kroaci e Bosnjë e Hercegovinë.¹³³ Ky ka që në një rast dhe aksion sekret ndaj

¹³³ Ne grupin e arrestuar e te burgosur dhe të dënuar kishte student veprimtarë të çështjes dhe oficer të nivelit të lartë. Ishte Fehmi Lladrovci, Xhel Canzibaj, Ton Marku, te gjithë student te Universitetit te Zagrebit. Xhafer Jashari, Naim Maloku,

këtij grupi dhe bllokadë totale informative për të cilën ngjarje kemi që në të informuar nga mediat kroate tek pas një kohe të gjatë por, edhe të tronditur për rastin, dukej i njohur që ky grup nuk kishte cenuar rendin e as kushtetutën e Jugosllavisë, përveç që kërkonin të drejtat po sikur ata në Prishtinë e gjithandej Kosovës e më gjerë. Arresti i tyre dhe dënimi me burgim efektiv, ishte ngjarje e rëndë për opinionin gjithë shqiptar. Opinioni shqiptar në këto vende ishte i befasuar sepse, edhe aktivitetet u zbehën që prodhoj një lloj distancimi dhe frike në mesin tonë që kjo hajkë do të vazhdon dhe se askush nuk do ti shpëton të keqes. Edhe pse ndodhën këto arrestime, burgosje e dënime kapitale për këtë grup, morali dhe vullneti për kauzën tonë nuk u shkatërrua dhe çdo herë këto situata krize e të rrezikshme veç sa na forconin dhe nxjerrim përvoja për të gjetur metoda ndryshe të veprimeve dhe angazhimit tonë në kuadër veprimtarisë ilegale, gjithnjë duke menduar në format e organizimit karshi me situatën që u përballonte Kosova deri në shkatërrimin definitiv të ish Jugosllavisë.

Përmbyllje

Një çështje sikur se kjo e demonstratave dhe sakrificës së popullit të Kosovës, sigurisht që do dhe kërkon hulumtime më të thelluara dhe konkluzione të modelit shkencor. Përshkrimi i ngjarjeve madhore me karakter historik për dhe rreth Kosovës, e në lidhje me situatën që prodhonte dhe fabrikonte sistemi ish komunist në territorin e ish Jugosllavisë, nuk është asgjë tjetër pos që, i përngjante një gjuetie të ashpër ndaj popullit të Kosovës për ta diskriminuar në çdo

Fadil Demiri, oficer te armatës, prodhim I kuadrove te Akademisë Teknike ne Zagreb, pra institucion shumë prestigjioz. Në Sarajevë ishin oficerët Agim Mehmeti, Ramadan Gashi dhe ushtari Miran Demiri që ka qenë i arrestuar mu kur ka përfunduar shërbimin ushtarak ne Sarajevë dhe s'ka arritur as të lëvizë në shtëpi. Gjykim absolut i pa drejtë dhe i shantazhuar sepse ata nuk ishin shkatërruesit e rendit por, kishin te drejtë të kërkonin atë çka e kërkonte populli i Kosovës me plotë të drejtë duke aluduar në Liri dhe pavarësi te Kosovës.

drejtim të ekzistencës së tij. Persekutime, dhunime, vrasje e burgosje me dënime kapitale të veprimtarëve të shquar të kohës, ishte një indikator i pushtetit të atëhershëm dhe shërbimeve famëkeqe të sigurisë së shtetit. Proklamimi i sloganit të bashkëjetesës e në emër të vllaznim- bashkimit ishte vetëm një farsë tjetër e mashtrimit dhe padrejtësive që u bënë ndaj shqiptarëve sikur se në rrafshin etnik, socio- ekonomik, arsimor, shëndetësor të sigurisë dhe zhvillimit të vendit të Kosovës. Eksploatimi i Kosovës kishte arritur kulmin e shfrytëzimit të resurseve natyrore dhe potencialeve tjera ekonomike. Krejt këto veprime prodhuan një situatë ku, më tej shqiptarët nuk mundë ta përballonin. Demonstratat nuk ishin të një momenti por, ato kishin filluar që moti, nga viti 1968, duke kërkuar minimumin e të drejtave që shqiptarët të identifikohen me simbolin e tyre sikur edhe popujt tjerë dhe, të evitoheshin padrejtësitë e bëra gjatë sundimeve tjera të kamotshme otomane e Kravevinave të huaja. Politikatat denigruese e nënçmuese ndaj faktorëve shqiptarë nuk kishin të ndalur dhe, kjo bëri që pakënaqësitë dhe demonstratat të ndodhin me një gjeneratë tjetër më të re dhe më të ngritur duke i pasuar paraardhësit e tyre e burrat e historisë sikur se ishin. Adem Demaçi, Ukshin Hoti, e shumë të tjerë qysh nga rilindësit tonë.

Sakrificat dhe sakrifikesit nuk kishin të ndalur, karshi një pushteti të egër të instaluar, e sidomos në dekadën e fundshekullit të 20-të. Amanetin e gjithë të rënëve nëpër faza të ndryshme, po e realizon koha e cila është dëshmia më e fuqishme për gjakun e derdhur të Heronjve tonë nga legjendari e kryekomandanti i UÇK- së, Adem Jashari e shumë heronj tjerë si Zahir Pajaziti, Xhevdet e Fehmi Lladrovci, Abedin Rexha e Mujë Krasniqi, Luan e Shkëlzen Haradinaj, lista e të cilëve është shumë e gjatë. Pra lavdia u takon gjeneratave që u sakrifikuan nëpër të gjitha kohërat për LIRINË e vendit dhe pavarësinë e sajë. Kurse neve të gjallëve na takon përkujtimi për të gjithë dhe obligimi i shtetndërtimit dhe funksionalizimit të institucioneve të shtetit të Kosovës, e mbi të gjitha uniteti Kombëtar në kohën dhe proceset nëpër të cilat po kalon vendi ynë.